

בתייה שני

בתייה שני גדלה בבית שהתפירה היוותה בו חוט שדרה מקצועי (סב חייט, דודה שתפרה שמלות לתיאטרון, אם שדגמנה במפעל בגדים וכד'). מאז היותה ילדה היא רוקמת, ועם השנים התמקצעה בטכניקה זו וסיימה את האקדמיה המלכותית לרקמה בלונדון. הרקמה מאפשרת יצירה הקשורה לזיכרון ילדות ובו בעת גם מובילה היגדים הבאים מתת ההכרה. ההיגדים נרקמים על גבי חזיתן של מעטפות שנשלחו בדואר. המעטפות הרקומות מזכירות לנו את הפעולה שבדור המקוון כמעט ולא נעשית (משלוח מעטפות דואר אישיות ובהן מכתבים). לצד עבודת הרקמה עסקה שנים בעבודה טיפולית כעובדת שיקום ומטפלת מה שמסביר גם הוא את הבחירה לפזר לכל עבר (דרך הדואר) פחדים וחששות. סדרת הבולים המלווה את המעטפות היא סדרת בולי אותיות עבריות שנבחרה במכוון אבל לצידם במקום האינפורמטיבי ביותר (היכן שנרשמת הכתובת בדרך כלל) נרקמו טקסטים אישיים של היוצרת, משפטים 'צועקים', המבליחים לכאורה מתת ההכרה ונוכחים לא רק על גבי הנייר אלא בתוכו, ארוגים בו באופן שלא מאפשר יותר להתייחס אליהם כאילו הן, מעטפה, קליפה. הן התוכן!

ורד ניסים

ורד ניסים מציגה 2 צילומים מתוך סדרת צילומים המתעדת את היומן של אמה, עובדת משק בנעמ"ת. האם קיבלה במקום עבודתה יומן שבועי של איגוד העובדים הסוציאליים. מלבד רישום שעות עבודתה, היא מנהלת בו גם יומן של מחשבות ותובנות.

לעין הצופה מתקבל, מלבד הדף הכפול גם העולם החווייתי, הנפשי והרגשי של הכותבת, על חרדותיה ותקוותיה. המתח הנוצר בין הטקסט המודפס לזה שכתוב בכתב ידה הוא רגשי ופוליטי כאחד, צורני ופסיכולוגי. רוב דפי היומן הם מעין מכתבים או פניות לבת, התבוננות ביצירותיה ואבחנות לגביה ולגביהן. ורד מצדה, צילמה את כפולות הטקסט של אמה ומציגה אותן. הנמענות שלהן מתקיימת כבמעגל סגור של שותפות סוד, של ברית. היומן האינטימי-ציבורי שוטח גם את התודעה המעמדית של האם... נסים האם מבינה את האמנות של בתה (העוסקת בה) כאמנות פוליטית. ככזו, יודעת האם, היא חסרת כוח. הבת אמנם אינה עובדת בניקיון כי אם באמנות, אבל מה בעצם ההבדל

שפתה של הבת, שפת הצילום העכשווי, מדובבת מחדש את סיפורה של עובדת המשק בנעמ"ת החולמת את התנאים של בתה. הבת והאם מומרות זו בזו, מושקעות באותו אובייקט, שותפות לאותה הוויה ומחלצות ממנה תודעה דומה.

טקסט מאת גליה יהב, מוסף גלריה - עיתון 'הארץ', 21.02.2013

גלעד לביא

והחשיך

'והחשיך' מוצבת על הרצפה. כל אחת מהאותיות שחורה, כמסמלת את הדימוי שהיא באה להראות והאות ש' במרכז, עולה גדולה ואחרת (בעלת ארבע רגליים, כאות שנלקחה מהתפילין). המילה מציינת מצב חדש. ו' החיבור מתייחס למהלך שלם הנסתר מהצופה וקרה קודם. משהו אישי, קשה, קדם להחשכה. ההחשכה עולה מלמטה ומנוגדת לביטוי הרווח 'החושך ירד'. אנחנו צופים בתלולית קטנה, סימן, תל זיכרון, שבו מילים הן ייצוג עמוק למשהו שבאה עליו ואיליו החשיכה.

אין בעולם בכלל / בבוקר פחות / ועכשיו מה

שלושה צמדי מילים כתובים על גבי מצע המסמן מצע אחר. שיש? מציבה? מצב נפש? מילים המכוונות למשהו חלול, שהתרוקן. מה קרה? למה התרוקן העולם? מה קורה בבית שבגללו אפשר לומר "בבוקר פחות" ולמה הכוונה כשאנחנו אומרים "ועכשיו מה", עכשיו כשאינך? עכשיו כשכבר קרה? ומה קרה?. "אני מחפש מקומות בהם המילים הן חלק הגיוני. כמו על מצבות. על מצבות יש מילים. האותיות והמילים נכנסו אלי לעבודות בשנתיים האחרונות. באו ונכנסו. אף אחד לא קרא להן". "ועכשיו מה" השאלה הבסיסית האולטימטיבית שאנו נשאלים מבלי להידרש בכל צעד בחיים. אנחנו שואלים את העולם. העולם שואל אותנו. "אין בעולם בכלל" - אחרי שלושה ימים בהם (כך מספרים) שכב רבי נחמן במיטתו, באחד מאותם דיכאונות שסבל מהם, פתח רבי נתן את הדלת ושאל בדאגה לשלומו, והתשובה הייתה - "אין ייאוש בעולם בכלל". "הוצאתי את הייאוש מהמשפט והפכתי אותו לרחב יותר".

מורן שוב

מורן שוב כותבת בעברית משובחת וזורמת, מחשבות והגיגים אל תודעת הרשת המקוונת. בתערוכה היא מציגה צילומי ספרים מנקודת מבט אישית ייחודית לצד שירה. אלו מעידים על אהבתה לשפה העברית. "בשנים האחרונות אני עובדת עם ספרים, מחברות, בונה בהם נופים; טופוגרפיות, מתערבת בהם באופן פיזי, שמושפע מן החפץ, הספר, הנייר, הצבעוניות, העימוד, הדימויים על העמוד, העובי, היושן, הכריכה, מלים וכותרות שמופיעים בו וכו'. לפעמים הספר / כפולת העמודים ממש קורא/ת לי לעשות בו/ה כך וכך, ולפעמים אני משוטטת ארוכות ורק כעבור זמן הרעיון מגיע אלי. אני לא נוגעת בספר שאני מרגישה שאחלל אותו".

נחמה גולן

נחמה גולן עוסקת בנושאים טעונים כפמיניזם במגזר הדתי, נשיות ודתיות, ישראליות ודתיות וכד'. בעבודותיה היא עושה שימוש רב בטקסטים מן המקורות ומשירת נשים. מבחינתה 'אין דימוי חזותי ללא מילים'. מילה, מדרש, טקסט דתי או חילוני מעוררים אותה. מהם היא יוצאת לבחינתם. לעיתים היא דורשת על הטקסט או על המילה כביצירה 'א י נ א נ י' בה תלויות שלוש 'יריעות- גלימות' כשעל כל אחת סמלי האמונה (אסלאם, נצרות, יהדות) ה'יריעות- גלימות' (עשויות לטקס ופיגמנטים) מדמות במרקמן ובצבען עור שנפשט, הורד ונתלה. ראשי התיבות של 3 הדתות הביאו אותה אל 'א נ י' ומכאן גם למשחק המילים ביצירת 'א י נ א נ י' \ אותיות תלויות על קולב- "דרשה ויזואלית".

בעבודה אחרת תלויות מילים עשויות גבס- משפט מתוך שירה האחרון של יונה וולך שנמצא לאחר מותה: "שמעתי בלילה איך ידיך בונות את חייך". פירוק המשפט לתבניות תלויות מייצר סוג של קצב. הבחירה באותיות לבנות, כמעט שקופות התלויות בגובה מעל המתבונן, מייצרת תחושת נשגבות, שמתייחסת אל היחסים בינה לבינו.

עבודה מרתקת היא צילום מטופל בשחור לבן שהצבתו יוצרת את האות ש. הצילום הוא תקריב של פנים נשיים, שפתיים מהן מתעופפות מילים וסך המילים הוא ברכת קודש. הפתייניות של ההתבוננות שלנו בשפתי הנערה, וניסיוננו לקרוא את כל הברכה, מייצרת סוג של סתירה בין ברכת הקודש לחילוניותה של הפעולה, בין האישה המברכת לבין עוצמת האמונה וביטוייה המילולי.

ימית סגל

ימית סגל מציגה עבודה קטנה ושקופה "וירא... כי טוב" (בראשית, א'). מבחינתה זוהי נקודת מוצא לעיון והרהור בפעולת היצירה, בהקבלה וכביטוי זעיר של אקט הבריאה, כפי שהוא מתבטא באדם בכלל ובאמן בפרט. "וירא... כי טוב", מציין את שביעות רצונו של הבורא מתוצאות פעולתו.

חלק חשוב בתהליך היצירה של האמן הוא הערכת העבודה ובחינת היחס שבין כוונה לתוצאה בהתכוונות לפער מינימלי ככל האפשר בין חזונו ובין היצירה בפועל.

השימוש בחומרים שקופים בעבודה, לכאורה בלתי נראים, מעמידים לשאלה את ההערכה הנדרשת ע"י חוש הראייה. הצגתה של העבודה בפני הצופים, כשחוסר השלמות גלום בה, מנגידה את ההערכה והמסקנה הנדרשת "כי טוב". הכותרת מסכמת את העבודה כ-"פעולת יצירה לא-כל כך-מושלמת" באופן זה המתייחס אל ההנגדה שבין 'בריאה' ל'יצירה', הטקסט התנ"כי מועבר אל שדה האמנות.

להב הלוי

בעבודתו העיצובית אמנותית, מלהטט להב הלוי בין דימויים ויזואליים לבין השפה העברית. עבודותיו מתווכות עולם והוא מצליח בעבודותיו להעלות אל פני השטח אקלים וטמפרטורה רגשית של קהלים חילוניים הנעים תדיר בין ייאוש, כאב, סתירה פנימית והתחבטויות פוליטית, בין צורך למחות ולצעוק, לבין אהבת המקום.

'השם ירקום דמי': "השם איננו נוקם את דמו של איש, דמם של אנשים מותר ואין עליהם אלא לשמור איש על דמו ועל דם שכנו. זה, כמו שאומרים ביום כיפור, איננו בין האדם למקום אלא בין אדם לחברו.

עבודת הווידאו 'Lemons' נוצרה כהומאז' לאחר מותו של חבר, הצייר יעקב פיצ'חזדה. בשונה מעבודות אחרות היא נעדרת כליל מדימויים ויזואליים. יש בה רק מילים. קצב הקריאה נשען על הדרך שבה הן באות ונעלמות מול הקורא, השיר נקרא כקינה כללית, כואבת, אישית מאוד המתחברת אל תהליך הפרידה מאדם.

להב הלוי (נולד ב-1965 בנצרת עילית) הוא מעצב גרפי, רעיונאי, מרצה, עיתונאי ופעיל זכויות אדם. זוכה פרס העיצוב לשנת 2014 מטעם משרד התרבות והספורט.

מרי מיטרני

קטע מהסיפור 'פאידה' (= תועלת בערבית) שכתבה מרי מיטרני מוקרן על גבי העבודה: מפת שולחן עליה ציורי דיוקנאות נשים, משפחתיים, שליוו את ילדותה ובהקבלה מתאימים גם לחייה של הגיבורה 'פאידה'. הצורך לצייר מקביל אל הצורך לכתוב והכתיבה והציור מגיעות מאותו המקור הפנימי, דחף לספר את הסיפור הפרטי.

האם מיילים מצליחות במקום שהדימוי פועל? מיטרני מתנסה באופן התצוגה הזו ובודקת את כוחה של המילה. האם המילים זקוקות לדימוי והדימוי למילים?

נורית גור - לביא (קרני)

הטקסט שנכתב על גבי הכד החברוני, הועתק מתוך הספר 'שירה' של ש"י עגנון. נורית ציירה\כתבה על גבי כד מעשה ידי שושלת קדרים חברונית ידועה. הטקסט העגנוני שבחרה, מדבר על יצירה ועל תקיעות ביצירה. בתוך הטקסט שזורים משפטים המתייחסים אל שגרת חייה של האמנית: "יום שלישי, קול המוסיקה", "זמן צבעונים בחורשת האקליפטוס", "רגע לפני הנדל"ן, כביש ענק" - כאילו צלחו את ההדבקה יחדיו: העגנוני וזה של האמנית. ישראליותה שלה לזו שלו, על גבי כד שנעשה בחברון (שושלת הקדרים ששרדה מאות שנים, ונכחדת בשנים האחרונות) ובמובן זה פעולה על גבי פעולה על גבי יצירה שבמהותה היא גם פוליטית.

שיראל ספרא

המילים הן תבנית הבסיס באומנותו של שיראל ספרא. ספר הילדים "המסע המופלא של נילס הולגרסן ברחבי שבדיה" נבחר על ידיו כמצע לביטוי אישי. הדפים הוצאו מתוך הספר ועליהן בוצעו פעולות מחיקה, גזירה והבלטה תוך השחרת הדף והשארת מילים נבחרות בודדות, מהן הוא 'מעלה' דימוי ציורי חדש. פעולת השחרת הדפים שייכת אולי גם אל תקופת ילדותו המוקדמת של האמן בחברה דתית-חרדית. תנועה רצופה של הצופה מדף אל דף, מאפשרת לטקסט ציורי, אישי, חדש וחד פעמי להגיע אלינו.

לצד העבודות השחורות בולטות עבודות לבנות וגדולות יותר העשויות מילים ושבילים מצוירים: טקסט פרטי, זיכרון ילדות רדום שהוער והואר אל הדף. "בלילה 'לבן' אחד הבנתי שאני מתחיל לאבד את זיכרונות הילדות שלי. התחלתי למפות אותם, תוך שאני נותן להם מקום קונקרטי. במהלך מדיטטיבי ארוך, התחלתי להיזכר ולכתוב ללא סינון, בכתב יד קטן במיוחד (שיחביא את שגיאות הכתיב שלי) וגם כדי שאוכל לדחוס כמה שיותר זיכרונות". התוצאה הגרפית מושכת את העין להתקרב אל הציור ובלי משים אנחנו מתחילים לקרוא את זיכרונות הילדות הנשכחים.

שרה כץ

עבודות רקמה, "מלאכה של פעם", מחזיקות זיכרון חבוי: דמות אביה המתקן בערבים את הגרביים, כשהוא מותח אותן על גבי כוס קטנה מזכוכית. האם, משוררת הילדים מרים חרותי, כתבה ופרסמה את שיריה ב"דבר לילדים" (חלקם אוירו בידי הצייר נחום גוטמן).

כאביה, רוקמת שרה כץ את חייה, וכאמה היא מנציחה בבד מילים שרצתה לומר, או כאלה שניכסה במהלך קריאה ובשגרת ימי החולין שלה. את אלה רותמת שרה כץ לאמנותה ואמנותה נרתמת למילים ולרקמה. זה לצד זה ובאותה החשיבות הם זוכים להירקם על גבי מצע ממחטות ומפיות ישנות מבית הוריה. לצד הטקסט נרקם ציור, רישום ברקמה, פואטי, רפרוף של זיכרון. ציורים במחט וחוט. הציור והטקסט יוצרים חיבור אישי, מרגש וייחודי.

שרון פידל

שרון פידל מציגה עבודות ציור צבעוני וטקסט אישי: "אני פוסט טראומטית מדופלמת, משוקמת ומטופלת, אבל הזיכרונות נמצאים. חלקם זורמים כמו הדם, בלא מפריע וחלקם יושבים כעננה קטנה וצצים פתאום, בלי הזמנה או בלי התראה ושולטים בי, מפריעים לי לסדר הרגיל של הדברים, כמו כאב תופת, פחד תהומי, שבמהלכו אני צריכה לזכור את הכלים שקיבלתי כדי לתת לכאב לנשום ולא לפרק אותי לגורמים שוב. שהיתי חודשיים בבית החולים יממה לאחר שילדתי. הפכתי להיות אמא וחולת לב בנשימה אחת, איבדתי את מי שאני, את הזהות שלי, הכול קרס. שנה אחרי שחרורי מביה"ח נתקפתי בחרדה. כתבתי הרבה. כתבתי רגעים, ריחות, תחושות וקראתי אותם בלי סוף, עד שהמח "התרגל" לסיטואציה, אבל היו כל כך הרבה סיטואציות ולא כולם עברו שטיפת מח.

הטקסטים שלי יוצרים מעין טקסטורה: סיפורים, תחושות וזיכרון שמצאו עצמם על העבודה ושיחררו אותי. כל מילה, כל תחושה, כואבת ושורטת. אלו טקסטים שאני כותבת לעצמי. הטקסטים נכתבים מאוד מהר, לא מתוכננים, הם שם, בראש, ומוצאים מקום בעבודה והם חלק בלתי נפרד מהיצירה הזו.